

STORTINGET

Innst. 96 S

(2018–2019)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument 8:7 S (2018–2019)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om gode arbeidsvilkår for gode velferdstjenester

---

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

1. Stortinget ber regjeringen sikre at skattefinansierte pleie- og omsorgstjenester drives av offentlige og ideelle aktører.
2. Stortinget ber regjeringen sørge for en gjennomgang av kontraktene som statlige virksomheter har med Aleris, for å kartlegge om bemanningen har vært i tråd med kontraktsbestemmelsene, orientere Stortinget på egnet vis om dette og si opp avtalene der det er grunnlag for det.
3. Stortinget ber regjeringen sørge for en undersøkelse av om arbeidsforholdene er i tråd med gjeldende lov- og avtaleverk i de Aleris-virksomhetene som statlige virksomheter har kontrakter med, orientere Stortinget på egnet vis om dette og si opp avtalene der det er grunnlag for det.
4. Stortinget ber regjeringen utrede hvordan brudd på lov- og avtaleverk mer effektivt kan avdekkes i velferdstjenester, og hvilke konsekvenser slike brudd skal få. I den forbindelse bes regjeringen vurdere om det bør gis adgang til ileggelse av bøter tilsvarende en andel av virksomhetens omsetning.
5. Stortinget ber regjeringen utrede innføring av

regionalt verneombud i helse- og omsorgssektoren i dialog med partene i arbeidslivet.

6. Stortinget ber regjeringen fremme lovforslag om å erstatte kravet til «forsvarlig fremgangsmåte» med en klargjøring i lovteksten av fremgangsmåte ved varsling, jf. arbeidsmiljøloven § 2 A-1(2) og skjerpe vernet mot gjengjeldelse ved varsling.
7. Stortinget ber regjeringen sikre at aktører som mottar offentlige tilskudd til drift av helse- og omsorgstjenester, har lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår minst på samme nivå med det som gjelder i offentlige virksomheter.
8. Stortinget ber regjeringen oppheve medleverforskriften, slik at virksomhetene i stedet for denne forskriften benytter adgangen til å inngå avtale med fagforening med innstillingsrett eller søke Arbeidstilsynet, jf. arbeidsmiljøloven § 10-12 fjerde til syvende ledd.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens behandling

Komiteen ba i brev av 10. oktober 2018 om statsrådets vurdering av forslagene. Statsrådets svarbrev av 31. oktober 2018 følger vedlagt innstillingen.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lise Christoffersen, Arild Grande, Leif Audun Sande og Hadia Tajik, fra Høyre, Margret Hagerup, Heidi Nordby Lunde og Kristian Tønning Riise, fra Frem-

skrittspartiet, Grethe Andersen og lederen Erlend Wiborg, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Sosialistisk Venstreparti, Solfrid Lerbrekk, og fra Venstre, Terje Breivik, viser til Representantforslag 7 S (2018–2019) fra representanten fra Rødt om gode arbeidsvilkår for gode velferdstjenester.

Drift av skattefinansierte pleie- og omsorgstjenester

Komiteen viser til forslag 1 i representantforslaget. Komiteen viser til at per i dag driftes pleie- og omsorgstjenester både av offentlige, ideelle og kommersielle aktører. I forbindelse med Stortingets behandling av Representantforslag 19 S (2017–2018) ble følgende vedtak 12. desember 2017 enstemmig fattet, jf. Innst. 43 S (2017–2018):

«Stortinget ber regjeringen sette ned et offentlig utvalg som skal kartlegge pengestrømmer i offentlig finansierte velferdstjenester, herunder handel mellom nærstående, bruk av skatteparadis, tynnkapitalisering og utbytte. Utvalget skal foreslå løsninger som kan sørge for at offentlige midler i størst mulig grad går til produksjon av faktisk velferd, og hvordan uønsket skattetilpasning i selskap som i all hovedsak er finansiert av offentlige midler, kan hindres.»

Komiteen registrerer at utvalget som skal se på spørsmålene, er satt ned, og legger til grunn at regjeringen følger opp saken og kommer tilbake til Stortinget på egnet måte.

Komiteen viser videre til Stortingets behandling av Representantforslag 161 S (2017–2018) om et offentlig og ideelt drevet barnevern, jf. Innst. 303 S (2017–2018). Her fattet flertallet 28. mai 2018 følgende vedtak:

«Stortinget ber regjeringen sikre langsiktige og løpende avtaler med ideelle tilbydere av institusjonsplasser som fører til at andelen ideelle øker til om lag 40 pst. innen 2025, samtidig som den offentlige andelen institusjonsplasser ikke reduseres.»

Komiteen forutsetter at dette vedtaket følges opp av regjeringen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, mener at velferdssamfunnet sikres best gjennom et samspill mellom det offentlige og private og ideelle aktører. Å ha et mangfold av tilbydere, enten det gjelder barnehager, skoler, sykehjem eller barnevernsinstitusjoner, skjerper innovasjonsevnen og øker sjansene for et godt og tilpasset tilbud til flere. Dette bidrar til å sikre et helhetlig velferdstilbud, valgfrihet, medvirkning, tilpasning og bedre kvalitet for brukerne. Derfor har konkurranseutsetting av offentlige tjenester, der det offentlige tar ansvar for finansiering og oppfølging av kvaliteten i tjenestene, vært et viktig virkemiddel for å sørge for kvalitet og mangfold i tjenestetilbudet.

Flertallet viser til at kravene til kvalitet i tjenestene og trygge arbeidsforhold for de ansatte må være de samme uavhengig av hvem som eier tilbudet. Alle i norsk arbeidsliv skal ha ordnede lønns- og arbeidsvilkår. Offentlig sektor har et særlig ansvar for å bidra til dette og skal gå foran som et godt eksempel ved kjøp av tjenester fra private leverandører.

Flertallet viser til at selv om både ideelle og private aktører er viktige tilskudd til tjenestene, er det bred politisk enighet om den norske løsningen med en offentlig finansierte helsetjeneste. Men bruk av private helseinstitusjoner gir pasienten både større valgfrihet og bedre og raskere behandling. Dette motvirker et todelt helsevesen gjennom et bedre tilbud til alle. Pasientene skal ha rask tilgang til behandling og frihet til å velge det tilbudet som passer dem best. Under den forrige regjeringen så vi økende helsekøer og ventetider samtidig som ledig kapasitet hos private og ideelle aktører ikke ble utnyttet. For å snu den negative trenden har denne regjeringen blant annet innført fritt behandlingsvalg. Under denne regjeringen er ventetidene redusert med 16 dager, og antall ventende er redusert med om lag 65 000.

Flertallet viser til at regjeringen også har satt i verk en rekke ulike tiltak for å nå målsettingen om vekst i andelen av den samlede helse- og omsorgssektoren som er organisert og drevet av ideell virksomhet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener det i offentlige anbud skal legges inn krav om at leverandører og underleverandører må ha lønns- og arbeidsvilkår etter gjeldende hovedregler i arbeidslivet, at de skal tilby lærlingplasser og at de skal være registrert i norske skatte- og avgiftsregister. Disse medlemmer vil understreke at all anbudsutsetting øker behovet for at oppdragsgiverne må ha rutiner og kontrollmekanismer for å følge opp kontraktene de inngår med private leverandører.

Disse medlemmer mener at det offentliges kostnader ved å følge opp kontrakter inngått med private leverandører i for liten grad blir tatt hensyn til ved valg om ev. anbudsutsetting av tjenester.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti arbeider for å erstatte anbudsutsetting med langsiktige avtaler hvor ideelle organisasjoner prioriteres.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at det er det offentlige, supplert av ideelle krefter, som skal stå for velferden i Norge. Disse medlemmer er bekymret for at når private skal tjene penger på velferd,

går dette ut over arbeidsvilkår, lønn og pensjon for de ansatte.

Disse medlemmer viser til at det de siste årene har foregått en storstilt kommersialisering av flere av de fellesskapsfinansierte oppgavene vi har i velferdsstaten, som barnehager, barnevern og asylmottak. I dag er det lov å hente ut profitt fra disse selskapene. Hovedutgiftene til velferdstjenester er lønnsutgifter, derfor kan eierens profittønske særlig få konsekvenser for bemanning, lønns- og arbeidsvilkår, kompetanse og kvaliteten på disse oppgavene.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener mekanismer fra forretningslivet må avvikles innenfor velferden. Anbudsordninger, bestiller/utfører-modeller og andre styringssystemer tilpasset marked og konkurranse hører ikke hjemme i velferden og bør erstattes med langsiktige avtaler.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at skattefinansierte velferdstjenester drives av det offentlige og ideelle aktører, og legge frem en plan for gradvis opptrapping av offentlig og ideelt eierskap og drift.»

Kontroll med statlige virksomheter

Komiteen viser til forslag 2 og 3 i representantforslaget. Forslagene gjelder statlige virksomheter som per definisjon er virksomheter som ikke kan saksøkes som selvstendige rettssubjekt, men hvor søksmålet må reises direkte mot staten. Komiteen legger til grunn at regjeringen følger opp at alle statlige virksomheter etterlever de kontraktene de har inngått med både Aleris og andre tjenesteleverandører, og tilsvarende at de statlige virksomhetene ser til at lov- og avtaleverket etterleves både i egen virksomhet, overfor egne ansatte og innleide og hos underentreprenører. Komiteen legger til grunn at brudd på lov- og avtaleverket hos en underentreprenør i en statlig virksomhet ikke skal forekomme. Komiteen legger også til grunn at partene i statlige virksomheter samarbeider om at innhold i kontrakter oppfylles, og at lov- og avtaleverket etterleves både hos Aleris' bedrifter og hos andre tjenesteleverandører.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti er bekymret for utviklingen med kommersialisering av velferdstjenester. Avsløringene om blant annet forholdene i virksomhetene til Aleris gir grunn til bekymring.

Disse medlemmer er bekymret for arbeidsforholdene i mange av de kommersielle bedriftene som utfører skattefinansierte velferdstjenester.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at aktører som mottar offentlige tilskudd til drift av velferdstjenester, har lønns- og arbeidsvilkår som ikke er dårligere enn i offentlige virksomheter.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil understreke at staten har et stort ansvar for å sikre at lønns- og arbeidsvilkår skjer etter gjeldende regelverk ved anbudsutsetting. Disse medlemmer mener både risiko for brudd på lønns- og arbeidsvilkår og økt behov for kontrollmekanismer i større grad bør vektlegges ved anbudsutsetting. Disse medlemmer vil peke på at selv om det for den enkelte virksomhet kan fremstå som økonomisk fordelaktig å sette ut tjenester til lavest mulig anbudspris, vil kostnaden ved å avdekke eventuelle brudd på krav vedrørende lønns- og arbeidsvilkår ofte påføres andre etater. Disse medlemmer vil understreke at all anbudsutsetting av eksempelvis velferdstjenester fordrer økt ressursinnsats fra det offentlige når det gjelder å sikre at de ulike anbudskravene etterleves.

Avdekking av brudd på lov og avtaler innen velferdstjenesten, herunder forsterkede straffereaksjoner

Komiteen viser til forslag 4 i representantforslaget. Komiteen er opptatt av at dersom det forekommer brudd på lov- og avtaleverk i velferdstjenesten, må dette kunne avdekkes effektivt. Komiteen viser blant annet til at organisasjonsprosenten i statlige og kommunale virksomheter er svært høy, med sterke organisasjoner. Arbeidstilsynet utfører også kontroller. I tillegg avdekkes brudd gjennom varsling.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, viser til Stortingets behandling av Prop. 73 L (2017–2018) Endringer i arbeidsmiljøloven (fast og midlertidig ansettelse og innleie fra bemanningsforetak), jf. Innst. 355 L (2017–2018). Ved behandlingen vedtok Stortinget følgende i vedtak 821:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide forslag til en kontrollfunksjon som skal føre tilsyn med, gi pålegg om og treffe enkeltvedtak for å gjennomføre bestemmelsene i arbeidsmiljøloven § 1-7, kapittel 2 til kapittel 11, samt §§ 14-1 a, 14-5 til 14-8, § 14-9 andre ledd bokstav f andre punktum og andre ledd siste punktum, § 14-12, § 14-12 a, § 14-15 femte ledd og §§ 15-2 og 15-15. Forslaget til kontrollfunksjon legges fram for Stortinget på en egnet måte.»

Flertallet viser til at kontrollfunksjonen skal føre tilsyn med en rekke av de mest vesentlige bestemmelsene i arbeidsmiljøloven, som også påvirker velferdstjenestene. Blant annet skal det føres tilsyn med krav til arbeidsmiljøet, arbeidstid, kontrolltiltak i virksomheten, drøfting om bruk av deltid, innleiebestemmelsene mv. Kontrollfunksjonen skal også kunne gi pålegg om og/eller treffe enkeltvedtak for å gjennomføre bestemmelsene i de nevnte delene av loven.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, viser videre til Arbeids- og sosialdepartementets budsjettproposisjon for 2019, Prop. 1 S (2018–2019). I proposisjonen gjør Arbeids- og sosialdepartementet rede for oppfølgingen av anmodningsvedtaket. Departementet er allerede i gang med arbeidet og varsler at regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte når arbeidet med en kontrollfunksjon er ferdigstilt.

Dette flertallet mener derfor det er naturlig å avklare hvilket kontrollregime regjeringen legger opp til før ytterligere endringer vedtas. Alle virkemidlene må ses i sammenheng for å få en helhetlig politikk på området. Dette flertallet vil derfor avvente regjeringens fremlegg i saken.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at denne kontrollfunksjonen på vanlig måte må gis Arbeidstilsynet og tre i kraft sammen med vedtatte lovendringer i arbeidsmiljøloven fra 1. januar 2019.

Disse medlemmer mener at muligheten for å benytte seg av effektive straffereaksjoner som bøter er viktig. Disse medlemmer vil derfor be regjeringen komme tilbake med en melding til Stortinget hvor bøtlegging i forbindelse med lov og forskriftsbrudd innen arbeidslivet blir gjennomgått, herunder erfaringer fra andre land.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med en melding til Stortinget hvor bøter og overtredelsesgebyrer i forbindelse med brudd på lover og forskrifter innen arbeidslivet blir gjennomgått.»

Disse medlemmer er bekymret for at brudd på lov- og kontraktsforhold i velferdstjenester ikke i tilstrekkelig grad blir undersøkt, avdekket og sanksjonert. Så lenge kommersielle aktører er en del av velferden, må det gjennomføres skikkelige og uanmeldte tilsyn – og brudd på lover, regler og kontrakter må møtes med tydeligere sanksjoner.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede og gjennomgå hvorvidt arbeidsforholdene, herunder bemanning, er i tråd med lov- og kontraktsforhold hos kommersielle velferdsaktører innenfor helse- og omsorgssektoren, og orientere Stortinget på egnet måte om dette og si opp avtalene der det er grunnlag for dette.»

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan brudd på lov- og kontraktsforhold mer effektivt kan avdekkes i velferdstjenester, og hvilke konsekvenser slike brudd skal få. I den forbindelse bes regjeringen vurdere om det bør gis adgang til illeggelse av bøter tilsvarende en andel av virksomhetens omsetning.»

Regionale verneombud innen helse- og omsorgssektoren

Komiteen viser til forslag 5 i representantforslaget og legger til grunn at man allerede i dag har regionale verneombud i flere bransjer. I ordningen for hotell, restaurant og renhold ansettes verneombudene av og i Arbeidstilsynet. I ordningen for bygg- og anleggsbransjen ansettes verneombudene av og i henholdsvis Fellesforbundet og Arbeidsmandsforbundet. Ordningene finansieres av en årlig avgift som betales inn av virksomhetene i bransjene.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, vil ikke ta stilling til hvorvidt disse ordningene skal utvides til helse- og omsorgssektoren. Det bør være partene i arbeidslivet som er mest nærliggende til å ta opp spørsmålet om det skal opprettes en slik ordning innen helse- og omsorgssektoren.

Klargjøring av arbeidsmiljølovens bestemmelser om varsling

Komiteen viser til forslag 6 i representantforslaget. Komiteen mener arbeidsmiljølovens regler om varsling er et svært viktig virkemiddel med tanke på å skape en god og sikker arbeidsplass. Det vises her til Stortingets enstemmige vedtak av 16. juni 2017, der bestemmelsen om varsling ble styrket. Det skal gå an å si ifra om kritikkverdige forhold uten å bli rammet av lojalitetsplikten eller straffereaksjoner. Komiteen viser også til Stortingets enstemmige vedtak i forbindelse med behandling av Representantforslag 30 S (2015–2016) om behovet for et sterkere vern av varslere, hvor «Stortinget ber regjeringen vurdere hvorvidt vilkårene 'forsvarlig varsling' og 'kritikkverdige forhold' skaper en for høy terskel for varsling», jf. Innst. 205 S (2015–2016). Komiteen viser til slutt også til NOU 2018:6 15. mars 2018, hvor varslervernet foreslås styrket ytterligere med

en rekke lovendringer og tiltak. I sitt svarbrev til komiteen av 31. oktober 2018 uttaler statsråden at regjeringen jobber med oppfølging og vil komme tilbake til Stortinget med saken.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener også at det er et behov for et nasjonalt varslersombud, som kan ivareta alle varsleres rettsikkerhet både i privat og offentlig sektor.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det blir fremmet lovforslag som styrker vernet av varslere, og sikre at det blir fremmet forslag om et nasjonalt varslersombud i forbindelse med behandlingen av NOU 2018:6.»

Lønns- og arbeidsvilkår innen helse- og omsorgssektoren

Komiteen viser til forslag 7 i representantforslaget samt til Stortingets enstemmige anmodning i tilknytning til behandlingen av Representantforslag 32 S (2017–2018), jf. Innst. 123 S (2017–2018), anmodningsvedtak nr. 511, hvor Stortinget sier

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan det kan sikres at aktører som mottar offentlige tilskudd for drift av helse- og omsorgstjenester, har lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår på linje med det som gjelder i offentlige virksomheter.»

Komiteen registrerer at regjeringen høsten 2018 har satt ned et utvalg som skal utrede offentlig finansierte helsetjenester. Utvalget skal se hen til ovennevnte vedtak samt anmodningsvedtak nr. 595 av 10. april 2018, som lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan det kan motvirkes at bruk av anbud i offentlig sektor, herunder ved virksomhetsoverdragelse og skifte av leverandør, svekker ansattes pensjonsvilkår.»

Komiteen legger til grunn at regjeringen kommer tilbake til Stortinget med disse spørsmålene på egnet måte når utredningen er ferdig.

Medleverforskriften

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, viser til forslag 8 i representantforslaget. Flertallet viser til at 12. juni 2018 behandlet Stortinget et tilsvarende forslag fra Bjørnar Moxnes om å oppheve medleverforskriften for å sikre bedre arbeidsforhold i barnevernet og andre omsorgstjenester, jf. Representantforslag 201 S (2017–2018), jf.

Innst. 384 S (2017–2018). Ingen av forslagene som ble reist i forbindelse med saken, fikk flertall i Stortinget.

Flertallet viser til rapporten fra Fafo og Arbeidsforskningsinstituttet, «Arbeidstid i barnevernsinstitusjonene. Praktisering og regulering». Denne rapporten påpeker at både ansatte, brukere og arbeidsgivere har positive erfaringer med medleverordninger. Alle parter begrunner dette med behovet for kontinuitet og stabilitet. Særlig organisasjoner som representerer barnevernsbarn, sier at medleverordninger gir barn en trygghet de sårt trenger. Flertallet er videre kjent med at ordningen kritiseres fra fagforeningene, som heller vil ha medleverordningene etablert gjennom avtale med fagforening med innstillingsrett fremfor gjennom forskrift.

Flertallet viser også her til anmodningsvedtak nr. 511 og nr. 595 (2017–2018) og utvalget som skal se på hvordan det kan sikres at aktører som mottar offentlige tilskudd for drift av helse- og omsorgstjenester, har lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår på linje med det som gjelder i offentlige virksomheter.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til at medleverforskriften åpner for unntak fra lovens alminnelige arbeidstidsregler for institusjoner som gir omsorg eller behandling til personer med rus- eller atferdsproblemer. I 2017 ble den utvidet til også å gjelde institusjoner for personer med utviklingshemming, barn plassert i barnevernsinstitusjoner, enslige mindreårige flyktninger som bosettes i kommunene, og enslige mindreårige asylsøkere. Den gjør at ansatte ved private eller offentlige institusjoner kan oppholde seg på arbeidsplassen over lengre sammenhengende perioder, minimum et døgn, for å ivareta særskilte omsorgs- og behandlingsoppgaver. Medleverturuset gir god effekt, og forskning tyder også på at de ansatte er fornøyde. Dette gir omsorg, stabilitet og ro rundt de mest sårbare blant oss.

Dette flertallet viser til at medleverordningen ble evaluert i 2015 av Fafo, som fant at de ansatte i hovedsak er fornøyde med langturnus og medleverordninger. Ordningen gir de ansatte mulighet til å bygge relasjoner til brukerne på andre måter enn det ordinær turnus gjør.

Dette flertallet viser til at Arbeids- og sosialdepartementet, i forbindelse med utvidelsen av virkeområdet, varslet at de tar sikte på å la ordningen få virke en stund før de evaluerer den på ny.

Dette flertallet tilrår på denne bakgrunn at forslagen ikke vedtas.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at hovedregelen i norsk arbeidsliv er

at partene i arbeidslivet fremforhandler arbeidstid, og at fagforeninger med innstillingsrett har myndighet til å avtale arbeidstid som går ut over arbeidsmiljølovens bestemmelser. Disse medlemmer mener det er behov for å jobbe utradisjonelt og tilstedeværende i noen helse- og omsorgstjenester. Denne typen arbeid bør likevel godkjennes av fagforening eller Arbeidstilsynet.

Disse medlemmer påpeker at Fafo-rapporten som nevnt ovenfor etterspør mer forskning på langtidskonsekvenser knyttet til helse, miljø og sikkerhet ved slike arbeidstidsordninger.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at arbeidstakere som jobber både tre og fire døgn i strekk, i stor grad vil være utsatt for slike påkjenninger i lengre perioder av gangen, som kan resultere i at de over tid ikke vil være i stand til å kunne stå i jobben. Dette skaper da ikke den kontinuiteten som er en begrunnelse og forutsetning for medleverordningen og forskrift om medlevertturnus.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener derfor det er behov for å fjerne medleverforskriften, som åpner for å fravike det viktige prinsippet i norsk arbeidsliv, nemlig at arbeidstid ut over arbeidsmiljølovens bestemmelser skal fremforhandles gjennom partene i arbeidslivet. Dette medlem viser til at omfattende avvik fra ordinære arbeidstidsbestemmelser skal skje etter avtale med fagforeninger med innstillingsrett eller ved samtykke fra Arbeidstilsynet, slik det blir gjort i andre deler av arbeidslivet. I institusjoner der det finnes faglig gode argumenter for medlevertturnus, vil det være mulig å avtale unntak med de ansattes fagforeninger. Dette medlem minner i tillegg om at det i dag finnes institusjoner som opererer utenfor noen form for forskrift, men som heller ikke passer inn i en tradisjonell arbeidsgiver-arbeidstaker-form for organisering. Det er behov for å se nærmere på hvordan det kan lages en særskilt forskrift som innordner disse.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen oppheve medleverforskriften, slik at virksomhetene i stedet for denne forskriften benytter adgangen til å inngå avtale med fagforening med innstillingsrett eller søke Arbeidstilsynet, jf. arbeidsmiljøloven § 10-12 fjerde til syvende ledd.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sikre at skattefinansierte velferdstjenester drives av det offentlige og ideelle aktører, og legge frem en plan for gradvis opptrapping av offentlig og ideelt eierskap og drift.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen sikre at aktører som mottar offentlige tilskudd til drift av velferdstjenester, har lønns- og arbeidsvilkår som ikke er dårligere enn i offentlige virksomheter.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen komme tilbake med en melding til Stortinget hvor bøter og overtredelsesgebyrer i forbindelse med brudd på lover og forskrifter innen arbeidslivet blir gjennomgått.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen utrede og gjennomgå hvorvidt arbeidsforholdene, herunder bemanning, er i tråd med lov- og kontraktsforhold hos kommersielle velferdsaktører innenfor helse- og omsorgssektoren, og orientere Stortinget på egnet måte om dette og si opp avtalene der det er grunnlag for dette.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen utrede hvordan brudd på lov- og kontraktsforhold mer effektivt kan avdekkes i velferdstjenester, og hvilke konsekvenser slike brudd skal få. I den forbindelse ber regjeringen vurdere om det bør gis adgang til illeggelse av bøter tilsvarende en andel av virksomhetens omsetning.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen sikre at det blir fremmet lovforslag som styrker vernet av varslere, og sikre at det blir fremmet forslag om et nasjonalt varslerombud i forbindelse med behandlingen av NOU 2018:6.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen oppheve medleverforskriften, slik at virksomhetene i stedet for denne forskriften benytter adgangen til å inngå avtale med fagforening med innstillingsrett eller søke Arbeidstilsynet, jf. arbeidsmiljøloven § 10-12 fjerde til syvende ledd.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:7 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om gode arbeidsvilkår for gode velferdstjenester – vedtas ikke.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 4. desember 2018

Erlend Wiborg

leder

Leif Audun Sande

ordfører

VEDLEGG**Brev fra Arbeids- og sosialdepartementet v/statsråd Anniken Hauglie til arbeids- og sosialkomiteen, datert 31. oktober 2018****Svar til Stortinget vedrørende representantforslag 7 S (2018-2019) om gode arbeidsvilkår for gode velferdstjenester**

Jeg viser til brev fra Stortingets arbeids- og sosialkomité 10. oktober 2018 hvor det bes om min vurdering av representantforslag 7 S (2018 – 2018) fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om gode arbeidsvilkår for gode velferdstjenester. Svaret er utarbeidet i samarbeid med Helse- og omsorgsministeren.

Regjeringen er, i likhet med forslagsstilleren, opptatt av at alle i norsk arbeidsliv skal ha ordnede lønns- og arbeidsvilkår. Offentlig sektor har et særlig ansvar for å bidra til dette, og skal gå foran som et godt eksempel når de kjøper tjenester fra private leverandører.

Leverandører til offentlige pleie- og omsorgstjenester

Det er bred politisk enighet om å verne om den norske løsningen med en offentlig finansiert helsetjeneste. Befolkningen skal få rettferdig fordelt helsehjelp etter behov, mens de betaler etter evne over skatteseddelen. Det er imidlertid ikke avgjørende for regjeringen hvem som utfører helsehjelpen. Vi benytter gjerne private helseinstitusjoner dersom det gir pasienten større valgfrihet eller bedre og raskere behandling. Det er noe av kjernen i pasientens helsetjeneste. Det skaper ikke et todelt helsevesen. Det motvirker et todelt helsevesen.

Pasientens helsetjeneste gir pasienten raskt tilgang til behandling, og valgfrihet til å velge det tilbudet som passer dem best. Under den forrige regjeringen så vi økende helsekøer og ventetider, samtidig som ledig kapasitet hos private og ideelle aktører ikke ble utnyttet. For å snu den negative trenden, har denne regjeringen blant annet innført fritt behandlingsvalg. Det gir pasienter som allerede har rett til helsehjelp kortere ventetid og økt valgfrihet. Under denne regjeringen er ventetidene redusert med 16 dager, og antall ventende er redusert med om lag 65 000.

Regjeringen er også opptatt av at vi skal bruke ideelle aktører til drift av offentlige velferdstjenester. Vi har derfor satt i verk en rekke ulike tiltak for å nå målsettingen om vekst i andelen av den samlede helse- og omsorgssektoren som er organisert og drevet av ideell virksomhet. Jeg viser til helse- og omsorgsministerens svar på skriftlig spørsmål fra Stortinget, Dokument nr. 15:1866 (2017-2018), hvor de ulike tiltakene som er iverksatt beskrives. Videre er det lagt frem en oppdatert omtale av oppfølgingen av vedtak nr. 126 (2016–2017) i forslaget til statsbudsjett for 2019.

Kontraktsforhold mellom statlige virksomheter og Aleris

Det følger av spesialisthelsetjenestens styringsmodell at det er de regionale helseforetakene som vurderer behov og eventuelt inngår kontrakter med private tjenesteytere. De regionale helseforetakene er egne rettssubjekter og er selv ansvarlige for de kontrakter de inngår, herunder også kontraktsoppfølging og vurdering av de leveranser som er avtalt. Med dette utgangspunktet, legger regjeringen til grunn at de regionale helseforetakene løpende vurderer alle forhold som er avtalt i kontraktene, herunder også at arbeidsforhold er i tråd med gjeldende lov og avtaleverk. Dette må gjelde alle virksomheter som spesialisthelsetjenesten har kontrakter med og ikke bare Aleris. Det vises til regelverket omkring lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter, se nedenfor.

Når det gjelder saken om avtalen mellom Helse Sør-Øst RHF og Aleris om behandling av våt AMD som representanten Moxnes viser til i sitt forslag, peker Helse- og omsorgsdepartementet på at den ikke handler om arbeidsforholdene, men tjenestepriking. Saken er heller ikke så enkel som representanten Moxnes fremstiller den, og avtalepartene er dessuten i en prosess. Jeg viser for øvrig til helse- og omsorgsministerens svar på skriftlige spørsmål fra Stortinget, henholdsvis Dokument nr. 15:2329 (2017-2018), Dokument nr. 15:2184 (2017-2018), Dokument nr. 15:2154 (2017-2018), Dokument nr. 15:2153 (2017-2018) og Dokument nr. 15:2141 (2017-2018). Denne avtalen ble inngått under regjeringen Stoltenberg II, av daværende helseminister Jonas Gahr Støre.

Lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter

For kontrakter det offentlige inngår med private tjenesteleverandører, gjelder en egen forskrift som pålegger den offentlige oppdragsgiveren å påse at lønns- og arbeidsvilkårene hos leverandøren er på et visst nivå (jf. forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter). Forskriften pålegger den offentlige oppdragsgiveren både å kontraktsfeste at det stilles krav om visse lønns- og arbeidsvilkår, og å kontrollere at dette etterleves underveis i kontraktsperioden. Oppdragsgiver skal i kontrakten også forbeholde seg retten til å gjennomføre nødvendige sanksjoner, dersom leverandøren eller eventuelle underleverandører ikke etterlever kontraktens krav til lønns- og arbeidsvilkår. Sanksjoner kan eksempelvis være tilbakeholdelse av deler av kontraktssummen eller heving av kontrakten. Oppdragsgiverne må ha rutiner og kontrollmekanismer for å følge opp

kontraktene de inngår med private leverandører. Dette ansvaret kommer i tillegg til at leverandøren selvfølgelig er ansvarlig som arbeidsgiver for lønns- og arbeidsvilkårene til de ansatte, og underlagt de tilsyns- og kontrollordninger som alle arbeidsgivere er.

For at regelverk som skal sikre anstendige lønns- og arbeidsvilkår skal få den ønskede effekten, forutsetter det ansvarlige arbeidsgivere og ansvarlige oppdragsgivere som etterlever regelverket. Regjeringen har iverksatt flere tiltak som skal bidra til bedre etterlevelse.

Det er videre gitt en fellesføring til alle offentlige virksomheter i tildelingsbrevene for 2018 om at anskaffelser skal gjennomføres og følges opp på en slik måte at det motvirker arbeidslivs-kriminalitet. Fellesføringen er knyttet til virksomhetenes oppfølging av de pliktene de er de allerede er pålagt som oppdragsgivere gjennom lov om offentlige anskaffelser, blant annet krav til lønns- og arbeidsvilkår. Det kreves i tillegg at virksomhetene i sin årsrapportering skal redegjøre for hvilke rutiner de har for å motvirke arbeidslivskriminalitet i sine anskaffelser og hvordan det følges opp. Rapporteringen vil utgjøre et viktig kunnskapsgrunnlag for alle offentlige virksomheter.

Direktoratet for forvaltning og IKT har nylig gitt ut en veileder til regelverket. Arbeidstilsynet fører tilsyn med at offentlige oppdragsgivere oppfyller sine forpliktelser etter forskriften om lønns- og arbeidsvilkår, og kan også sanksjonere de offentlige virksomhetene for manglende kontraktsregulering, kontroll og oppfølging.

Det vises også til Stortingets behandling av representantforslag om å sikre åpenhet i helse- og omsorgsinstitusjoner som utfører tjenester i kommunal regi, jf. Dokument 8:32 S (2017-2018), Innst. 123 S (2017-2018), hvor Stortinget vedtok følgende anmodning:

"Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan det kan sikres at aktører som mottar offentlige tilskudd til drift av helse- og omsorgstjenester, har lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår på linje med det som gjelder i offentlige virksomheter"

(jf. anmodningsvedtak nr. 511, 27. februar 2018). Den 28. september i år satte regjeringen ned et ekspertutvalg som skal se på bruk av private velferdstjenester. Utvalget starter arbeidet høsten 2018, og skal levere sin første delutredning til Nærings- og fiskeridepartementet i løpet av et år. I denne delen skal utvalget blant annet behandle spørsmål knyttet til det nevnte anmodningsvedtaket. Regjeringen vil komme tilbake til saken på egnet måte når utvalgets arbeid er ferdig.

Regionale verneombud i helse- og omsorgssektoren

Alle virksomheter som omfattes av arbeidsmiljøloven skal ha valgt verneombud eller en annen ordning som ivaretar verneombudets oppgaver. Arbeidstilsynet

fører på vanlig måte tilsyn med helse- og omsorgsvirksomheter når det gjelder helse, arbeidsmiljø og sikkerhet. Jeg mener at det ikke er hensiktsmessig å innføre regionale verneombud i helse- og omsorgssektoren i tillegg til de alminnelige ordningene.

Varslingsreglene

Vi har mange eksempler på at varsling kan være avgjørende for at ukultur og lovbrudd blir avdekket. Jeg mener at det er viktig for samfunnet, for virksomhetene og ikke minst for varsleren selv, at vi har et regelverk som støtter opp om varsling og som beskytter de som sier ifra om kritikkverdige forhold på en god måte.

Forslagsstilleren tar opp en viktig sak når det foreslås at Stortinget skal be regjeringen fremme lovforslag om å erstatte kravet til "forsvarlig fremgangsmåte" med en klargjøring i arbeidsmiljøloven av fremgangsmåten ved varsling og skjerpe vernet mot gjengjeldelse ved varsling.

Varslingsutvalget, som ble nedsatt i november 2016, la fram sin utredning i mars 2018. Utvalget har foretatt en helhetlig gjennomgang av varslingsreglene i arbeidsmiljøloven og har i NOU 2018: 6 foreslått en rekke lovendringer og andre tiltak som skal styrke varslervernet. Saken har vært på alminnelig høring og det har kommet inn et stort antall høringsuttalelser. Regjeringen jobber nå med oppfølgingen og vil komme tilbake til saken på egnet måte.

Medleverforskriften

Medleverforskriften er i bruk ved særskilte behandlings- og omsorgsinstitusjoner som tar seg av brukere som har spesielle behov og som er særlig sårbare. Disse institusjonene har oppgaver som krever at de ansatte er tilstede kontinuerlig i lengre perioder enn det som følger av vanlige skift- og turnusordninger. Medleverordninger kan bare brukes i helt spesielle tilfeller, blant annet i barneverninstitusjoner, institusjoner for utviklingshemmede eller enslige mindreårige asylsøkere. Undersøkelser viser at medleverordninger er positive for både ansatte og beboere. Ordningene bidrar til at institusjonene kan gi et best mulig tilbud til sine beboere. Samtidig kan arbeidstidsordninger med vakter over flere døgn og med hvile på arbeidsplassen være belastende for arbeidstaker. Slike ordninger benyttes derfor bare i institusjoner der innholdet i arbeidet, kombinert med passive perioder og perioder med uforstyrret hvile bidrar til å redusere de negative effektene for arbeidstakers helse, arbeidsmiljø og sikkerhet.

Jeg mener at det ikke er riktig å oppheve medleverordningen. I 2017 ble forskriften utvidet til å gjelde flere institusjoner med samme brukerbehov, noe som ikke antas å medføre en stor økning av omfanget av medleverordninger. Det er likevel viktig at konsekvensene av utvidelsen, både for de ansatte og brukerne, følges nøye.

I høringsnotatet om endringen varslet Arbeids- og sosialdepartementet at departementet tar sikte på at det i løpet av noe tid foretas en evaluering av effekten av medleverarbeid og av konsekvensene av utvidelsen av virkeområdet.

